

4. "Ла Страда-Україна". Звіт про гендерно зумовлене насильство в Україні, 2023. URL: https://la-strada.org.ua/garyachi-liniyi?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAlPu9BhAjEiwA5NDSA6YDCbegdaZ6K1sa-ME5V3iDFYJFOXwW3iHEKrCGP8QWp6V7aBst6hoClRwQAvD_BwE

5. Міністерство охорони здоров'я України. "Кількість пацієнтів зі встановленим діагнозом ПТСР в Україні зростає: що треба знати про посттравматичний стресовий розлад." 2024 URL: <https://moz.gov.ua/uk/kilkist-pacientiv-zi-vstanovlenim-diagnozom-ptsr-v-ukraini-zrostaе-scho-treba-znati-pro-posttravmatichnij-stresovij-rozlad?utm>

6. ZN.UA. Ветерани, ПТСР і домашнє насильство: чому комплексний підхід є ключовим. 2024 р. URL: <https://zn.ua/ukr/war/veterani-ptsr-i-domashnje-nasilstvo-chomu-kompleksnij-pidkhd-je-kljuchovim.html?utm>

7. Аналітичний центр Cedos. Як подолати безробіття: уроки з історії та міжнародний досвід. 2025 р. URL: <https://cedos.org.ua/researches/yak-podolaty-bezrobittya-uroky-z-istoriyi-ta-mizhnarodnyj-dosvid>

8. Харківський університет внутрішніх справ. Вплив війни на рівень безробіття в Україні. 2023. URL: <https://univd.edu.ua/uk/news/15552>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-45>

ВПЛИВ ВІЙНИ НА БЕЗПЕКУ ТА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЖІНОК І ДІВЧАТ В УКРАЇНІ

Цигікало Ганна Дмитрівна

*курсант факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної поліції України,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

В умовах воєнного конфлікту в Україні безпека жінок і дівчат зазнає серйозних загроз, зокрема через зростання випадків насильства, порушення прав і вимушене переселення. Воєнні дії призводять до фізичної та емоційної травматизації, що негативно впливає на психічне здоров'я жінок, зокрема спричиняючи посттравматичний стресовий розлад, депресію та тривожні розлади. Існуючі програми підтримки та захисту не завжди є достатньо ефективними або доступними, що потребує удосконалення державної політики та міжнародної допомоги. Таким чином, питання забезпечення безпеки та психічного

здоров'я жінок і дівчат у воєнний час вимагає комплексного підходу, що включає правові, соціальні та медичні аспекти.

Умови збройного конфлікту значно посилюють вразливість жінок і дівчат, особливо у контексті збереження їх репродуктивного здоров'я, адже вони часто стають жертвами фізичного, сексуального та психологічного насильства. Війна порушує їхні соціальні та культурні права, зменшує економічну незалежність, що сприяє збільшенню випадків сексуальної експлуатації та підвищує ризики для здоров'я. В таких умовах жінки можуть звертатися до адиктивних речовин, намагаючись впоратися з пережитими стресами та травмами [1, с. 250–272].

У прифронтових регіонах України жінки стикаються з підвищеним ризиком гендерного насильства, яке залишається значною мірою непоміченим через наявність військових, нестабільну безпекову ситуацію, ослаблення верховенства права та безкарність правопорушників. Ця проблема загострюється на тлі економічної кризи, руйнування традиційних родинних зв'язків, послаблення місцевих громад, відсутності ефективної реінтеграції ветеранів, соціальної вразливості через вимушене переміщення, постійного психологічного напруження та нестачі необхідної інфраструктури, зокрема соціальних служб [2].

Повномасштабна війна Росії проти України суттєво вплинула на психічне здоров'я українських цивільних жінок, однак не всі з них продемонстрували симптоми посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії, дисоціації чи дистресу, незалежно від пережитих подій. Отримані результати не підтвердили припущення про те, що триваліший вплив травматичних подій безпосередньо корелює з більш вираженими симптомами ПТСР, перитравматичної дисоціації, депресії та дистресу [3].

На основі теоретичного аналізу психологічної, медичної та психоаналітичної літератури, а також результатів емпіричних досліджень психоемоційних переживань вагітних жінок встановлено, що стресові чинники значно впливають на їхній емоційний стан, ставлення до вагітності та почуття до майбутньої дитини. Показники тривожності, депресивності, нервово-психічної стійкості та рівня стресу відрізнялися у жінок залежно від статі майбутньої дитини, що визначає специфіку їхнього ставлення до вагітності. Арттерапія довела свою ефективність як науково обґрунтований метод допомоги вагітним жінкам, які зазнають психоемоційних труднощів. Вона сприяє зниженню рівня стресу і тривожності, покращенню емоційного стану, прийняттю змін у власному тілі, соціальній взаємодії та розвитку когнітивних функцій. Особливого значення набуває програма психологічного супроводу вагітних жінок у кризових умовах, таких як війна, оскільки вона

допомагає зберегти психічне здоров'я майбутніх матерів та формує комплексний підхід до розуміння їхнього емоційного стану [4].

Необхідно визнати вагому роль жінок у процесах запобігання конфліктам і зміцнення миру. Як свідчать дослідження, соціальні працівники можуть застосовувати феміністичні та гендерні підходи для розробки програм, спрямованих на підтримку жіночих громадських ініціатив, розширення прав і можливостей жінок, а також створення партнерств задля посилення миру та безпеки. Важливим аспектом є також розвиток освітніх ініціатив у громадах щодо гендерних питань, інтеграція гендерно-чутливих підходів у сферу охорони здоров'я, проведення правопросвітницьких семінарів, тренінгів із жіночого підприємництва, а також організація дискусійних майданчиків для жінок і чоловіків з метою зміцнення довіри та формування альянсів для просування прав жінок [5, с. 150–152].

Рівень безпеки та психічного здоров'я жінок і дівчат у воєнний час в Україні залишається критичним через постійні загрози фізичного насильства, втрати близьких і вимушеного переміщення. Воєнні дії призводять до значного зростання випадків гендерно зумовленого насильства, що погіршує психологічний стан постраждалих. Обмежений доступ до медичної та психологічної допомоги у зонах бойових дій ускладнює подолання стресу та травматичних наслідків. Важливими є посилення заходів захисту, зокрема забезпечення доступу до кризових центрів, юридичної підтримки та реабілітаційних програм. Комплексний підхід держави та громадських організацій до розв'язання цих проблем є ключовим для збереження здоров'я та безпеки жінок і дівчат у воєнний період.

Література:

1. Kostovicova, D., Bojicic-Dzelilovic, V. & Henry, M. (2020). Drawing on the continuum: A war and post-war political economy of gender-based violence in Bosnia and Herzegovina. *International Feminist Journal of Politics*. 22 (2). P. 250–272 (дата звернення: 21.02.2025).
2. Грицанюк В. В. Особливості запобігання гендерно зумовленому насильству в Україні. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12503/1/%d0%93%d1%80%d0%b8%d1%86%d0%b0%d0%bd%d1%8e%d0%ba.pdf> (дата звернення: 21.02.2025).
3. Сивак С. Вплив травмівних військових подій на психічне здоров'я жінок в Україні. 2024. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/12c051ba-6908-4ae7-8637-be3544a48a13/download> (дата звернення: 21.02.2025).
4. Пелех І. В. Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом сросогенних чинників. Львівський державний університет

внутрішніх справ. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8392/1/peleh_d.pdf (дата звернення: 21.02.2025).

5. Столярик О. Ю., Семигіна Т. В. Війна та роль жінок: соціальні виміри і лідерство. *Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології»* (дата звернення: 21.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-46>

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВУ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В СІМ'ЯХ ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Чернов Артем Анатолійович

<https://orcid.org/0009-0002-3742-3106>

асистент кафедри кризової психології,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Заїка Віталій Миколайович

<http://orcid.org/0000-0001-5710-2997>

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри кризової психології

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Атаманчук Ніна Михайлівна

<https://orcid.org/0000-0002-8332-075X>

кандидат психологічних наук, доцент,

завідуюча кафедри кризової психології

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Домашнє насильство є однією з найбільш актуальних соціальних проблем сучасного суспільства, що має глибокі психологічні, правові та моральні наслідки. Особливої уваги потребують сім'ї